

Tiyatroda Psikolojik Gerçekliğin İzleri ve Williams

Ayşegül Savaş

Mersin Üniversitesi - Güzel Sanatlar Fakültesi, Tiyatro Bölümü

**Thomas Lanier
Williams
1911 - 1983**

Yüreğinde Akdeniz'e birkaç adım uzaklıkta olan Amerikalı yazar Thomas Lanier Williams (1911 - 1983), bir zamanların feodal aile yapısının, inançlarının, sevginin, güvenin ve paylaşımın kırıntılarını bir ziyafet gibi sunar duyularımıza. Bu sunumunda parçalanmış ve güven duygusunu kaybetmiş bireylerin umutsuzluklarını işler. II. Dünya Savaşı sonrasında yazarı olmasına rağmen, geçmişin zarafetine duyduğu hayranlık, onun yapıtlarında, bir zamanlar bu duygularla ve hayallerle yaşamına son veren annesinin psikolojik özelliğini taşıdığı kanıtı gibidir. O, bireyin kimliksizleşme sürecinde nasıl parçalandığını ve yoksullaştığını ağır ağır işler. Geçmişinde yaşayan bir anne, alkolik bir baba ve şizofren bir kardeşe kendine sevgisizliğin dünyasını yaratırken, bu yaratımda bugünün bireyine de göndermeler yapmayı başarır.

İletişimsizlik ve kopuk yaşamların kadın ve erkeği nasıl etkilediğini, olumsuzlukların yaşam yumağında nasıl bir çığ gibi devleşip bizi yuttuğunu işlerken, bizleri büyülü bir yaratıcılığın yolculuğuna da davet eder. Onun kahramanları hep kadınlar olmuştur; yaşadığı toplumun koşulları ve kültürü ile koşullandırılmış kadın, toplumsal kimliğinin cinselliğiyle birleştirilmiş bir varlık olarak gösterilmesine sebep olur. Williams buna şiddetle karşı çıkarken, cinselliğin nefes almak, su içmek kadar doğal olması gerektiğinin altını çizer. Kadının, zekası ve sağduyusuna olan güvenini kaybediş süreci, onun, hamle yapma yeteneğinden yoksun bir piyon gibi götürüleceği yöne doğru bekleyişini hazırlar.

Her yazar gibi Williams'ın da neredeyse tüm yapıtları, yaşamının psikolojik gerçekliklerini ortaya koyan bir kanıt gibidir. Hep o terk ettiği evi, kaçtığı sorunları ve geride yalnız bıraktığı kız kardeşine göndermelerle yüklüdür. "Sırça Biblolar" (1945) adlı oyunu ve ardından gelen "Arzu Tramvayı" (1947), O'nun yazarlıktaki başarısının en kalın çizgilerini taşır.

"Yağmur Gibi Söyle Bana", "Yaz ve Duman", "İguana'nın Gecesi", "Dövme Gül", "Kızgın Damdaki Kedi"; kadınların da en güzel işlendiği ve cinselliğin toplumsal tabulaşmalar altında nasıl ezildiğinin kanıtı olan eserleridir.

İçimizdeki ruhların kirlenerek hastalığa yakalanması ve kurtuluş yolu olmayan bir kangrene dönüşmesinin hikayesini en güzel detayları ve çözümlenmeleri ile karşımıza çıkarır. İletişimsizliğin kökeninde yatan problemin tabularla sıkıştırılmış "kutsal kadın" olgusu olduğunu vurgularken, böyle bir kavramı ortaya çıkarıp var edenin bizler olduğunu da ileri sürer. "Yağmur Gibi Söyle Bana" adlı eserinde, daha perde açılır açılmaz kadın ve erkek kahraman arasındaki iletişimsizliği yüzlerimize haykırır:

"Kadın:: Saat kaç?

Erkek:: Pazar.

Kadın:: Biliyorum Pazar olduğunu, saatini kurmazsın ki hiç!"

Kahramanlarına birer isim bile vermez Williams, sadece kadın ve erkek der. Kimliksizleşmenin yorgun ama hızlı olan sürecini bir anda diyaloglara döker; gitmek, uzaklaşmak isteyen kadının duygularını yağmur altında oyun oynayan çocukların duyduğu özlemle birleştirir, yağmur tüm oyun boyunca dışarıda yağar ve cinselliğin en büyük imgelemi olur.

Williams, eserlerinde hep fantastik mekanlar var eder, dev eğrelti otlarıyla, gotik tarzda odalara açılan görkemli koridorları vardır. Mevsim yine yaz olur, ama yağmur sonrası sıcaklığının buğusunu ebem kuşağı renklerinden oluşan bahçelerine yükler.

Yinelenen yolculukların ve uğurlamaların duygu yüklü trenini, hep kaçınılmaz bir son olarak karşımıza çıkarır Williams. Ağır ağır ilerleyen raylar üzerindeki trenin yaşam yolculuğu yeni karakterlerin birini alırken birini bırakır istasyonuna. Yarattığı kahramanlar esaret gibi avuçlarının içinde tutarken arzulamalarını, geriye bıraktıkları sadece yalnızlıkları ve sesi kısalmış haykırıları olur. O halde yalnızlıklar kaçınılmaz bir son mudur onun eserlerinde? Akıl hastanelerinin bu gizli bekleyişlerini mi neticelendirir bizlerin dünyasında?

Williams'ın 1983 yılında, New York'ta soğuk yüzlü bir otel odasında intihar ettiğini ve yaşamına son noktayı böyle koyduğunu belgeleyenler, Onun tıpkı "Sırça Biblolar" adlı eserindeki Tom gibi uzaklara kaçışının yarattığı vicdan meselesini nasıl dizelere döktüğünü kanıtlamışlardır adeta:

"Annemin dediği gibi, aya değil ama çok uzaklara gittim..."

Psikolojik gerçeklere yönelmek isteyen Williams, gerçek dışı görüntülerden fazlasıyla yararlanır. Freud'un düşüncelerinden ve kavramlarından bir hayli etkilenmiştir. Kahramanlarında hep manidepresif bir durum vardır ya da şizofreninin amansız pençesinde yoğurur onların psikolojik durumlarını. Onunla onun dünyasındaki çarpıklıkları, arzuları, açmazları yaşadıkça boğucu bir arayışın içinde buluruz kendimizi. Şiirsel dili öylesine hoştur ki, tüm rahatsızlıkların içinde bile kendini dinletmeyi başarır. Kurduğu atmosfer öylesine fantastik gelir ki, hiçbir rahatsızlık hissetmeden cesaretle dalarsınız kahramanların dünyalarına.

Kurallandırmalar içindeki yaşamlarımızın aslında ne kadar da başkalarına ait olduğunu anlatmak, bir diğer taraftan da içlerimizde ürkütürek büyüttüğümüz çocuklarımızla tanıştırmak ister bizi Williams. O kendi hayatını çalan bir hırsız gibidir oynadığı kovalamaca oyununda ve aynı zamanda ebe olmayı da başarır.

“Yaz ve Duman” adlı eserinde Alma Winemiller adındaki kadın kahraman kendi fantazmaları ve gerçek - akıl - beden arasındaki çatışma tarafından tutsak alınmıştır. “Arzu Tramvayı” nda Blanche Dubois’in sinirsel buhranı, daha sonra kendi hayatını mahvedecek aklının ve vücudunun çöküşünde belirir. “Kızgın Damdaki Kedi”de Williams alkolün delirtici etkilerini betimlerken bunları çok yakından bilmektedir. “Geçen Yaz Birdenbire” adlı eserini yazdığı sırada psikanalizedir ve oyun kendi akli dengesi için mücadele eden bir kadının yakıcı dramını anlatır. “İguana’nın Gecesi”nde Williams artık yolun sonuna geldiğini anlayan, cinsel dürtülerin pençesine düşmüş alkolik bir rahip sunar.

O yirminci yüzyıl tiyatrosuna kalemini kazınmış ve belleklere, kendi yaşam biçimini sorgulamayı başarmış bir yazar olarak yerleşmiştir. Yaklaşık otuz oyun, iki roman, kısa hikayeler ve iki yüz elliden fazla şiir yazmıştır.

Williams’ın gücü; şiddetli durumlar içerisinde, geçmişini aşma ya da bugünün basitliğinden, maddeciliğinden daha güven verici buldukları bir geleceği yaşatma çabası içinde olan ilginç karakterleri yakalamadaki başarısından kaynaklanmaktadır.

